



The transformation from painting to landscape design in the interaction between landscape architecture and art: Roberto Burle Marx's design

Filiz ÇELİK¹, ORCID: 0000-0002-4006-5947

Abstract

The common language employed by architecture and art disciplines during the formation of works is design. For this reason, design is a bridge between architecture and art disciplines. Creativity, which is at the core of design, necessitates interdisciplinary knowledge. The unique character of landscape architecture requires landscape architects to have a broad knowledge of natural sciences, social sciences and engineering disciplines, and artistic creativity. It can be argued that the foundations and functioning of landscape architecture develop in parallel with art, and painting has been the art discipline that has most influenced landscape design in this process ensuring that the creative expression form in the disciplines of design, architecture, and art becomes visible in the space. Space is the embodied form of creative thinking in architecture and art disciplines. In this context, urban spaces provide opportunities for the exhibition of art. Urban green spaces are the exhibition space of artistic works and it is possible to see the form of art in landscape design in such spaces. In the present study, the interaction between landscape design and painting was examined over the works of landscape architect and painter Roberto Burle Marx. The interaction between Roberto Burle Marx's paintings, which were influenced by cubism and surrealism, and his designs were revealed in terms of basic design principles and elements.

Highlights

- It can be argued that the foundations and functioning of landscape architecture develop in parallel with art, and painting has been the art discipline that has most influenced landscape design in this process.
- Although Roberto Burle Marx is a famous landscape architect, ecologist, painter, musician, sculptor, textile, jewelry, and ceramics designer, it was landscape designs that made him famous all over the world.
- The common point between Roberto Burle Marx's paintings and designs is the basic design principles and elements.

Keywords

Transformation; Interaction;
Landscape design; Art; Painting

Article Information

Received:

21.10.2022

Received in Revised Form:

20.02.2023

Accepted:

09.05.2023

Available Online:

17.07.2023

Article Category

Research Article

Contact

1. Faculty of Architecture and
Design, Selçuk University, Konya,
Türkiye

filiz@selcuk.edu.tr



Peyzaj mimarlığı ve sanat arasındaki etkileşimde resimden peyzaj tasarımına dönüşüm: Roberto Burle Marx'ın tasarımları

Filiz ÇELİK¹, ORCID: 0000-0002-4006-5947

Öz

Mimarlık ve sanat disiplinlerinin, çalışmalarının oluşum aşamasında kullandıkları ortak dil tasarımıdır. Bu nedenle tasarım, mimarlık ve sanat disiplinleri arasında bir köprü konumundadır. Tasarımın özünde olan yaratıcılık ise disiplinler arası bilgi gerektirmektedir. Peyzaj mimarlığının kendine özgü karakteri, peyzaj mimarlarının hem fen bilimleri, sosyal bilimler ve mühendislik disiplinlerinden geniş bir bilgi birikimine hem de sanatsal yaratıcılığa sahip olmalarını gerektirmektedir. Peyzaj mimarlığının temelleri ve işleyişinin sanatla paralel olarak geliştiği ve bu gelişim sürecinde resmin, peyzaj tasarımını en fazla etkileyen sanat disiplini olduğu söylenebilir. Tasarım, mimarlık ve sanat disiplinlerinde yaratıcı ifade biçiminin mekânda görünür hale gelmesini sağlamaktadır. Mekân ise mimarlık ve sanat disiplinlerinde yaratıcı düşüncenin somutlaşmış halidir. Bu bağlamda kentsel mekânlar, sanatın sergilenmesi için olanak sağlamaktadır. Kentsel yeşil alanlar hem sanatsal çalışmaların sergileme mekânıdır hem de bu mekânlarda sanatın peyzaj tasarımında forma dönüşmüş halini görmek mümkündür. Bu çalışmada; peyzaj tasarımı ile resim sanatı arasındaki etkileşim, peyzaj mimarı ve ressam Roberto Burle Marx'ın eserleri üzerinden incelenmiştir. Roberto Burle Marx'ın kübizm ve sürrealizmden etkilenecek yaptığı resimleri ile tasarımları arasındaki etkileşim temel tasarım ilkeleri ve elemanları açısından ortaya koyulmuştur.

Öne Çıkanlar

- Peyzaj mimarlığının temelleri ve işleyişinin sanatla paralel olarak geliştiği ve bu gelişim sürecinde resmin, peyzaj tasarımını en fazla etkileyen sanat disiplini olduğu söylenebilir.
- Roberto Burle Marx ünlü bir peyzaj mimarı, ekolog, ressam, müzisyen, heykeltıraş, tekstil, mücevher ve seramik tasarımcısı olmasına rağmen onun dünya çapında ün kazanmasını sağlayan esas çalışmaları peyzaj tasarımları olmuştur.
- Roberto Burle Marx'ın resimleri ile tasarımları arasındaki ortak nokta, temel tasarım ilkeleri ve elemanlarıdır.

Anahtar Sözcükler

Dönüşüm; Etkileşim; Peyzaj tasarımı; Sanat; Resim

Makale Bilgileri

Alındı:

21.10.2022

Revizyon Kabul Tarihi:

20.02.2023

Kabul Edildi:

09.05.2023

Erişilebilir:

17.07.2023

Makale Kategorisi

Araştırma Makalesi

İletişim

1. Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,
Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye

filiz@selcuk.edu.tr

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Sanat ve tasarım disiplinleri ayrılmaz bir bütünü oluşturmakta, farklı ifade biçimleri ve üsluplarla birbirlerinin içinde yer almaktadır (Özsavaş Uluçay, 2019). Peyzaj mimarlığının 19. yüzyıla kadar bahçe sanatı olarak gelişimi, 19. yüzyıl sonlarına doğru değişmeye başlamış ve açık-yeşil alanların tasarlanması konusunda daha bilinçli yaklaşımların gelişmesiyle birlikte peyzaj mimarlığı bir meslek olarak belli teknikler, sanat ve tasarım stilleri çerçevesinde uygulanmaya başlanmıştır (Taşdemir, 2011). Peyzaj mimarlığının kendine özgü karakteri, peyzaj mimarlarının hem fen bilimleri, sosyal bilimler ve mühendislik disiplinlerinden geniş bir bilgi birikimine hem de sanatsal yaratıcılığa sahip olmalarını gerektirmektedir. Bu bağlamda peyzaj mimarlığı, diğer mimarlık ve sanat disiplinlerinden beslenmekte, etkilenmekte ve destek alarak gelişmektedir. Yaşanan etkileşim, karşılıklı olarak disiplinlerin birbirini geliştirmesine de yardımcı olmaktadır. Ayrıca tasarım ve yaratıcılık kavramları, mimarlık ve sanat disiplinlerini ortak paydada buluşturmaktadır. Tasarım, mimarlık ve sanat disiplinlerinde yaratıcı ifade biçiminin mekânda görünür hale gelmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda mekân, mimarlık ve sanat disiplinlerinde yaratıcı düşüncenin somutlaşmış halidir. Mimari ve sanatsal üretimlerin paylaşımına sunulduğu mekânlarda ise sanat-tasarım-mekân etkileşimi, değişimi ve dönüşümünü görmek mümkündür.

Mekân ve sanat, yaratıcı ifade biçiminin iki farklı alanda ortaya çıkmış halidir. Mekân ve sanat etkileşimi sadece nesneleri içinde barındırması değildir. Sanat, mekânla bütünleşerek tüm mekânı bir sanat eserine dönüştürmektedir. Sanatta mekânın kullanımı ve mekânın bir sanat objesi olması, sanat ve tasarımın birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini ortaya koymaktadır (Özsavaş Uluçay, 2017). Sanatsal çalışmalar ve bunların paylaşımına sunulduğu mekân arasındaki ilişki biçimleri değişim ve dönüşümün ivmelendiği bir sürece girmiştir. Rönesans öncesi dönemin ardından, 18. yüzyılda devrimlerin getirdiği özgürleşme ortamıyla sanatta mekân olgusu da özgür düşüncelerin etkisi altına girmiştir. Sanat yapıtına özel mekânlardan, sanatın toplumla etkileşiminin ön planda olduğu sanatta yaşamın birleşmesinin hedeflendiği yaklaşımlara evrilmiştir (Cankurtaran, 2016). Bu bağlamda sanat-mekân arasındaki ilişki mekânın belirlediği (site conditioned/determined), mekânın baskın olduğu (site dominant), mekâna göre ayarlanmış (site adjusted) ve mekâna özgü (site specific) olarak sınıflandırılmaktadır (Irwin, 1985).

Kentsel dokunun önemli bir parçası olan sokak ve meydanlar, sanatın kentsel mekânlarda sergilenmesi için olanak sağlamaktadır. Heykel ve plastik öğelerin kullanımı, döşemelere ve çeşitli yüzeylere uygulanan resim çalışmaları gibi plastik müdahalelerle kentli bireyin yaşadığı ortamda sanatta yüz yüze gelmesi sağlanmaktadır. Kentsel açık-yeşil alanlarda doğa ile bütünleşen sanatsal çalışmalar bu suretle kentte sanatın sergilenmesi için uygun mekânlara dönüşmekte bir açık hava sergisi görünümü oluşturmaktadır (Altıntaş ve Eliri, 2012).

Kentsel açık-yeşil alanlar, sanatsal çalışmaların sergileme mekânı olup bu mekânlarda sanatın peyzaj tasarımında forma dönüşmüş halini görmek mümkündür. Bu çalışmada; peyzaj tasarımı ile resim sanatı arasındaki etkileşim, peyzaj mimarı ve ressam Roberto Burle Marx'ın eserleri üzerinden incelenmiştir. Roberto Burle Marx'ın kübizm ve sürrealizmden etkilenerek yaptığı resimleri ile tasarımları arasındaki etkileşim temel tasarım ilkeleri ve elemanları açısından ortaya koyulmuştur.

2. PEYZAJ MİMARLIĞI VE SANAT ARASINDA ETKİLEŞİM (INTERACTION BETWEEN LANDSCAPE ARCHITECTURE AND ART)

Mimarlık ve sanat disiplinleri, insanın doğadaki eylemlerinin başlangıcından günümüze dek, birbirleriyle farklı boyutlarda ilişki ve etkileşim içerisinde olmuş ve çevreyi şekillendirmişlerdir. Çeşitli kavramların bugünkü anlamlarını kazanmasına kadar geçen bu süreçte, bu meslek dalları kimi zaman ortak noktalarda kesişip beraber ilerlemişler kimi zaman da farklı değişkenlerden farklı biçimlerde etkilenerek, ayrılıp yollarına devam etmişlerdir. Kesiştikleri noktalarda birbirlerini tetikleyerek çoğunlukla yeni eşikler, açılımlar ve yeni çözümler oluşturmuşlardır (Erbaş Gürler, 2012). Sanatın, 1960'lı yıllardan sonra içerisine girmiş bulunduğu disiplinler arası etkileşim durumu sanat ve tasarım disiplinlerindeki değişimlerin yanı sıra tüm disiplinlere de yansımıştır (Kayaalp, 2019). Farklı disiplinlerin kesişim noktasında olan peyzaj mimarlığında ise peyzaj tasarımlarında disiplinler arası etkileşimin yansımalarını görmek mümkündür. 18. yüzyılda sanayi devriminden sonra sanat ve tasarımda değişimler başlamış; peyzaj mimarlığı-sanat ilişkisi ve etkileşimi, 19. yüzyıldaki teknolojik ve endüstriyel ilerlemelerle birlikte hızlı gelişmeler kaydetmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise peyzaj mimarlığı sanat disiplinleriyle daha kapsamlı bir şekilde bütünleşmeye başlamıştır.

Peyzaj mimarlığı tarihi süreç içerisinde 20. yüzyıla kadar olan dönemde “bahçe sanatı” olarak gelişim göstermiştir. Bu gelişim sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan sosyal ve fiziksel değişimler ile yeni arayışlarla birlikte pitoresk ve natüralist stilde bir peyzaj tasarımı anlayışına dönüşmüştür. 20. yüzyılın başlarına gelindiğinde ise biçim ve mekânla ilgili resim, heykel, mimarlık ve şehircilik gibi disiplinlerde modernizm adı altında büyük değişiklikler yaşanmış, bu değişimler peyzaj tasarımında da etkili olmuştur (Taşdemir, 2011). 20. yüzyılın başındaki tüm bu gelişmeler, peyzaj mimarlığı ve sanatın etkileşim biçimindeki değişimin ilk adımları olmuştur. Modern döneme kadar bu etkileşim, genellikle birbirinden esinlenerek veya birbirine bir arka plan, bir ortam oluşturarak ve tek tek sanat nesnelerini süsleme unsuru olarak kullanarak veya açık-yeşil alanlarda odak noktası olarak sergileyerek görsellik üzerine inşa edilmiştir. Ancak tüm bu gelişmelerin ardından ilişki, etkileşime dönüşmeye başlamıştır. Bu etkileşimin ilk adımında sanat, özellikle biçim, malzeme ve üslup açısından peyzaj tasarımlarını büyük ölçüde etkilemiştir (Erbaş Gürler, 2013).

Modernizm hareketiyle birlikte sanatta ve mimarlıkta ortaya çıkan akımlar, peyzaj mimarlığında da etkili olmuş ve 1920'lerden sonraki yıllarda geleneksel peyzaj tasarımı anlayışı terk edilerek modernist sanat akımlarının etkisinde yeni bir peyzaj mimarlığı anlayışı benimsenmiştir. Bu anlayışla birlikte peyzaj mimarlığında modern sanat akımlarının biçimsel özellikleri görülürken aynı zamanda çevresel etkenlerin göz önüne alındığı, insanların ihtiyaçlarının karşılandığı, farklı bilimsel verilerden yararlanan daha teknik bir anlayış gelişmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ise modernizm

hareketinin bir uzantısı niteliğindeki postmodern hareket gündeme gelmiş ve gerek sanatta gerekse mimarlıkta etkisini gösteren bu hareket, peyzaj mimarlığında da görülmeye başlanmıştır (Taşdemir, 2011).

Jean Arp (Hans Arp, 1886-1966) ve Joan Miro (1893-1983) güzel sanatlar ve peyzaj mimarlığı arasında köprü görevini yerine getirmiştir. Jean Arp'ın resim ve rölyeflerinde oluşturduğu formlar kısa zaman içerisinde tasarımcılar ve peyzaj mimarları tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Joan Miro'nun resimlerindeki ve Jean Arp'ın heykellerindeki şekiller, peyzaj tasarımında göllerin, arazi konturlarının ve bitki kitlelerinin formlarını oluşturmuştur (Yiğit 2004).

Döneminin en üretken ve öne çıkan peyzaj mimarlarından olan Garrett Eckbo (1910-2000), peyzaj mimarlığı ile mimarlık ve sanat disiplinleri arasında ilişki kurma konusunda öncü olarak karşımıza çıkmaktadır (Fidan, 2018). Ayrıca Garrett Eckbo ise ideal bir tasarım için mimarlık, peyzaj mimarlığı, şehircilik ve güzel sanatlar gibi disiplinlerin birlikte çalışması gerektiğini savunmuştur (Şimşek, 2019). Yalnızca düşünsel değil, estetik açıdan da dönemin modernist görsel sanat akımlarından etkilenen Garrett Eckbo, erken 20. yüzyıl resim ve heykel sanatından da ilham almıştır (Fidan, 2018). Walter Gropius (mimar), Wassily Kandinsky (ressam ve sanat kuramcısı), László Moholy-Nagy (ressam, desinatör, fotoğrafçı ve akademisyen), Kazimir Malevich (ressam ve sanat teorisyeni) ve Naum Gabo (heykeltıraş) gibi fütürist/suprematist mimar ve sanatçıların eserlerinde kullandığı formlar, şekiller ve geometriler Garrett Eckbo'nun tasarımlarında görülmektedir (Head, 2010).

Martha Schwartz (1950), hem güzel sanatlar hem de peyzaj mimarlığı eğitimine sahiptir. Tasarımlarını sanat ile ilişkilendirmiş, pop art, minimalizm, arazi sanatı ve Isamu Noguchi gibi heykeltıraşlardan ilham almıştır (Fidan, 2019). Martha Schwartz'ın misyonu peyzaj mimarlığı, sanat ve kültür arasındaki ilişkiyi dışa vurmak ve geleneksel peyzaj tasarımı konseptlerine meydan okumaktır. Ayrıca peyzaj tasarımı çözümlerinin mekânın sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliğini artırabileceği, mekânı güzel sanatlar düzeyine taşıyabileceği, peyzaj tasarımı çevrenin sürdürülebilirliği için kritik hale getirmektir (Architonic, 2022).

2.1. Peyzaj Tasarımı ile Resim Arasında Etkileşim ve Dönüşüm (Interaction and Transformation Between Landscape Design And Painting)

Tasarım, birbirini etkileyen ve birbirinden beslenen farklı disiplinleri ve alanları kapsayan disiplinler arası bir kavramdır. Bu çoklu ortamda sanat, mimarlık ve kentsel tasarım gibi alanlarda gerçekleşen gelişmeler doğrudan hepsini etkilemektedir. Şüphesiz bu üç alanda da yer alan peyzaj, içerikte ve kavramda gelişmiş, değişmiş ve dönüşmüştür (Akansel, 2012). Ayrıca peyzaj kavramının görsel sanatlarla ilişkisi yüzyıllar boyunca ve coğrafyalar arasında değişim göstermiştir (Balık ve Balık, 2019).

En eski peyzaj çizimleri, Türkiye'de Çatalhöyük yerleşiminde iç mekânda duvar çizimleri ile Fransa'daki Chauvet-Pont d'Arc Mağarası'ndaki mağara çizimleri olarak bilinmektedir. 15. yüzyılda görsel sanatlarda peyzaj, fikirlerin, düşüncelerin, inançların ve duyguların bir ifadesi haline gelmiş ve yeni bir bahçe tasarımı ve kentsel yaşam tarzı ile eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır. 17. yüzyıla kadar peyzaj daha çok portreler ve epik sahneler için fon olarak kullanılmıştır başlatılmıştır (Balık ve Balık, 2019). Claude Lorrain'ın 17. yüzyılda yaptığı manzara resimlerine yerleştirdiği küçük

mabetler ve antik harabeler, 18. yüzyıl peyzaj mimarlığının da bir parçası olmuş; kimi zaman bitmiş kimi zaman yarım kalmış gibi bırakılan bu küçük yapılar özellikle İngiliz bahçelerinde topoğrafyaya serpiştirilmiştir (Arcan, 2021). Peyzaj tasarımı ile resim arasındaki ilişki, öncelikle peyzajın resmin öznesi olarak yer alması daha sonra ise resmin peyzaj tasarımını etkilemesi ile devam etmiştir.

Peyzaj, bir kelime olarak doğal bir manzaranın resmini anlatırken uzun doğa yürüyüşlerinin moda olduğu 18. yüzyılda doğal manzara, sürekli mekânsal bir deneyimden çok resim sanatına ait bir kompozisyon, adeta bir dizi çerçevelenmiş an olarak anlaşılmıştır. Bu bağlamda peyzaj kavramı, resim ve mekân arasında tarihsel bir ilişkiyi barındırmaktadır (Arcan, 2021).

Sanatta peyzaj, birçok akımın şekillenmesini sağlayan temel konulardan biri olmuştur. Sanayi devrimi sonrası kentler, makineler, metropoller, insanlığa daha rahat bir yaşam getireceği fikriyle yükselirken Romantizm akımının yarattığı kırılma ve oluşturduğu doğa duyarlılığı, modernizme geçiş periyodunda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Romantizmle birlikte natüralizm ve Antik Çağ filozofu Longinus tarafından kullanılan yücelik kavramı, 18. yüzyılın önemli kavramlardan biri olmuştur. Bu kavramsal yaklaşımın da desteklemesiyle romantizmle birlikte peyzajın farklı varyasyonları ve insansız doğa manzaraları (Şekil 1), resmin temalarını oluşturmuştur (Boynukalın, 2018). 18. yüzyılda pitoresk teorisi, güzellik ile yüceyi birleştirerek peyzaj ve görsel sanatlar arasındaki ilişkiyi değiştirmiştir. 19. yüzyıldaki sanayileşme, yeni bölgelerin keşfedilmesi ve teknolojinin, botanik ve coğrafyanın gelişmesi nedeniyle peyzajın kapsamı da değişmeye başlamıştır. 20. yüzyılın başlarında, doğanın bozulmasının başlaması ve geleneksel kırsal peyzajların kaybolması nedeniyle, birçok Batı ülkesinde doğayı, manzaraları, alanları ve anıtları koruma hareketleri başlatılmıştır (Balık ve Balık, 2019).

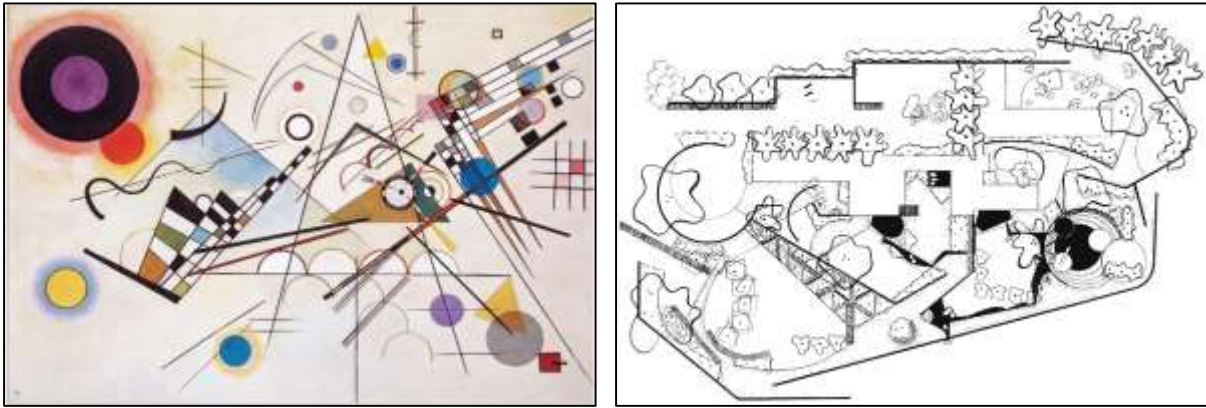
Peyzaj tasarımı ile resim arasındaki ilişki, etkileşim ve dönüşüm farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Peyzaj tasarımı, tasarımcının hayal gücü ve yaratıcılığı ile ortaya çıkarken en fazla resim sanatından etkilenmiştir. Peyzaj tasarımı ile resim arasındaki etkileşim ve dönüşümü, “resimde mekâna yer verme” (resim içinde yer alan doğal-kültürel, kırsal-kentsel peyzaj vb.) (Şekil 1) ve “mekânda resimden esinlenme” (kentsel açık-yeşil alan tasarımında resim eserlerinden esintiler) (Şekil 2) olarak ifade etmek mümkündür.



Şekil 1 - Kırsal peyzaj (Servili Buğday Tarlası, Vincent van Gogh) ve kentsel peyzaj resimleri (Montmartre Bulvarı, Camille Pissarro) (Pehlivan, 2021).

Tasarımcının resim sanatıyla etkileşimi sonucunda peyzaj tasarımında resim sanatının farklı biçimlerde kullanımı özgün tasarımlar ortaya çıkarmıştır. 18. ve 19. yüzyıllarda ise İngiltere’de peyzaj

tasarımcılarının resimdeki pitoresk teorilerden esinlenerek tasarım yaptıkları bilinmektedir (Taşdemir, 2011). 1940'lı yıllarda ise özellikle resimde etkili olan 'soyut sanat akımı', peyzaj tasarımlarında üç boyutlu uygulamasını bulmuştur. Pablo Picasso, George Braque, Wassily Kandinsky, Mondrian gibi sanatçıların resimleri Garret Eckbo, Mies van Der Rohe, Jean Arp, Isamu Nagushi gibi tasarımcılara esin kaynağı olmuştur (Aydoğdu Ünlü, 2007). Amerikalı peyzaj mimarı Garret Eckbo'nun 1940'ların sonu ve 1950'lerin başında güney Kaliforniya'daki yaptığı tasarımlarına en yakın paralellikler Wassily Kandinsky'nin resimleridir (Treib and Imbert, 1997). Eckbo'nun 1945 yılında tasarladığı Burden Garden'ın planı, Wassily Kandinsky'nin Composition VIII (1923) adlı resminden etkilenecek tasarladığını ortaya koymaktadır (Şekil 2). Soyut sanat akımının etkilerini ülkesi Brezilya'ya ilk taşıyan kişi Roberto Burle Marx olmuştur. Çok yönlü sanatçı ve tasarımcı olan Roberto Burle Marx, bitkileri ekolojik özellikleriyle değerlendirerek kullandığı gibi, renk ve doku özelliklerinden faydalanarak bahçe mekânını bir resim gibi tasarlamıştır (Aydoğdu Ünlü, 2007). 19. yüzyıldan itibaren renk, bahçe tasarımının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Gertrude Jekyll gibi Roberto Burle Marx da tasarımları ile ön plana çıkmış peyzaj mimarıdır ve aynı zamanda bahçe ve parkların tasarımını yaparken renk seçiminde kendilerine yardımcı olan resim yeteneklerini de kullanmışlardır (Arnett, 2007).



Şekil 2 - Garret Eckbo'nun Wassily Kandinsky'nin Composition VIII adlı resminden (solda) etkilenecek tasarladığı Burden Garden Projesi (sağda) (Treib and Imbert, 1997).

Resim sanatının, sanatsal gelişimi anlamada ve yansıtmada diğer sanat dalları arasında öncü olması, pek çok sanat akımının resim sanatı üzerinden gelişerek dünyaya yayılması, mimariyle diğer sanat dallarının disiplinler arası çalışmalarında resmi daha da ön plana çıkarmaktadır. Mimarlık ve resim arasındaki disiplinler arası etkileşim ise çeşitli ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler ışığında gelişen ve değişen 21. yüzyıl sanat anlayışının başladığı dönem olan 1900'lerde başlamış ve 21. yüzyıl başlarında Kübizm akımıyla, Bauhaus ve De Stijl gruplarıyla devam etmiştir (Antmen, 2009'dan aktaran Köse Doğan, 2016).

3. MATERYAL VE METOT (MATERIAL AND METHOD)

Bu araştırma, sanat ve tasarım, peyzaj mimarlığı ve sanat, peyzaj tasarımı ve resim arasındaki ilişki, etkileşim ve dönüşümden yola çıkarak Roberto Burle Marx'ın çalışmalarının incelendiği ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. Tarama modeli, araştırma konusu olan birey, nesne, olay veya durum gibi değişkenlerin geçmişte veya günümüzde kendi koşulları içinde ve varolduğu şekliyle

betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. İlişkisel tarama modeli ise birden fazla değişken arasındaki ilişkinin, bu değişkenlere müdahale edilmeksizin incelendiği araştırma yöntemidir (Demirel, 2018). İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasında ilişki olup olmadığını ve ilişki olduğu durumlarda bu ilişkinin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırmalardır. Değişkenler arasında karşılaştırma yapılarak farklılaşma veya benzeşme olup olmadığı incelenir (Karasar, 2016). Bu çalışmadaki değişkenler, Roberto Burle Marx'ın kübizm ve sürrealizmden etkilenerek yaptığı resimleri ile peyzaj tasarımlarıdır. Çalışma kapsamında Roberto Burle Marx'ın çok yönlü eğitimi ve mesleki pratikleri, diğer disiplinlerle etkileşimi, peyzaj mimarlığının Brezilya'daki durumu, peyzaj mimarlığı mesleğine ve tasarımcılara katkıları araştırılmıştır. Peyzaj mimarı ve ressam olarak Roberto Burle Marx'ın resimleri ile peyzaj tasarımları incelenmiş; resimleri ile peyzaj tasarımlarının karşılaştırılmasıyla tespit edilen benzeşme veya farklılaşma, tasarım ilkeleri ve tasarım elemanları açısından betimlenmiştir.

4. BULGULAR (FINDINGS)

4.1. Roberto Burle Marx Hakkında (About Roberto Burle Marx)

Roberto Burle Marx (1909-1994), São Paulo'da doğmuş ancak hayatının büyük bir kısmını Rio de Janeiro'da geçirmiştir (Şekil 3). Babası Alman bir iş insanı, annesi ise Brezilyalı bir piyanist olan Roberto Burle Marx, annesinin etkisi ve babasının katkısı ile sanat eğitimi almıştır. 1928 yılında Berlin'e taşınmış; müzik ve sanat eğitimi alırken müze ve sanat galerilerini gezerek kübizm, soyutlama ve Alman dışavurumcuları hakkında bilgi edinmiş; ayrıca konser, opera ve tiyatro gibi sahne sanatlarını izlemiştir (Doherty, 2018). Almanya'da sanat eğitimi alırken Dahlem Botanik Bahçesi'ndeki tropik bitkiler ilgisini çekmiş ve tropik bitkilerin farklı sanatsal olanakları üzerine çalışmıştır. Rio'ya döndüğünde ise kafasındaki fikirleri test etmeye başlamış ve evinde bitkiler üzerinde denemeler yapmıştır (Fidan, 2019a).



Şekil 3 - Peyzaj mimarı ve ressam Roberto Burle Marx (Chan, 2016).

1930 yılında Rio Ulusal Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmiş; mimarlık eğitimi alırken mimar ve şehir plancısı olan Lúcio Costa'nın önerisiyle resim eğitimine de devam etmiştir. Roberto Burle Marx ilk peyzaj tasarımını, 1932 yılında yine Lúcio Costa'nın daveti ile bir ev bahçesi için yapmıştır (Doherty, 2018). Bu proje onun modernist profesyoneller arasına girmesini ve birkaç yıl sonra da aralarında önde gelen bir isim olmasını sağlamıştır. Roberto Burle Marx, bu tasarımıyla dikkatleri üzerine çekmiş ve 1934 yılında Recife'de Park ve Bahçeler Müdürlüğü görevine ilk adımını atmıştır (Trkulja and Aleksic, 2012). İlerleyen zamanlarda Rio Ulusal Güzel Sanatlar Akademisi'nin direktörü ve modernist mimar Lúcio Costa'yı çevreleyen sanatçı ve mimar grubunun (Carlos Leão, Jorge Moreira, Affonso Eduardo Reidy, Oscar Niemeyer and Ernani Vasconcellos) bir parçası olmuştur (Stepan, 2000; Philippou, 2004).

Roberto Burle Marx ünlü bir peyzaj mimarı, ekolog, ressam, müzisyen, heykeltıraş, tekstil, mücevher ve seramik tasarımcısı olmasına rağmen Marx'ın dünya çapında ün kazanmasını sağlayan esas çalışmaları peyzaj tasarımları olmuştur. Modern tarzda peyzaj tasarımını Brezilya'ya tanıtan ilk peyzaj mimarıdır (Montero, 2001). Roberto Burle Marx, yalnızca mesleğin resmi olarak var olmadığı bir ülkede değil aynı zamanda peyzaj kelimesi için neredeyse hiçbir kelime karşılığının olmadığı, en yakın Portekizce karşılığı paisagem (manzara, görüş) olan bir ülkede peyzaj mimarlığı mesleğini yapmış; çalışmalarıyla peyzaj mimarlığının gelişmesini ve ulusal bir stil oluşmasını sağlamıştır. Ancak Roberto Burle Marx'ın Brezilya'da peyzaj mimarı olarak anılma isteği, o dönemde Portekizce'de tam karşılığı olmaması (arquiteto paisagista: manzara mimarı) nedeniyle mümkün olamamıştır (Doherty, 2018). Modern bir Brezilya için kültürel kimliğin kodlanması mücadelesinde yerel bitki örtüsünü bir araç olarak kullanan Roberto Burle Marx, peyzaj mimarlığını doğa ve kültürün ayrı varlıklar olmadığı bir tarih üzerine inşa etmiştir (Valle, 2019).

Roberto Burle Marx'ın sanatsal pratiği, peyzaj tasarımındaki yenilikleri için esas oluşturmuştur (Chan, 2016). 400 yıllık kolonyal geçmişi ile Brezilya bahçeleri, Avrupa bahçelerinin birer sömürge versiyonudur (Aslan, 1997). Roberto Burle Marx, sanat çalışmalarıyla modern sanatın peyzaj tasarımı üzerindeki güçlü etkisini açıkça ortaya koymuştur. 1930'larda soyut sanatın etkileri Amerika'yı aşmış Brezilya'ya da sızmış hem ressam ve tasarımcı hem de engin bir bitki bilgisine sahip olan Roberto Burle Marx, Avrupalı kübist ressamlardan esinlenerek bahçeler tasarlamaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrası Brezilya'da kentsel açık-yeşil alanlara duyulan ihtiyaç, Amerika dışında bir ülkede de peyzaj tasarımı adına ekol oluşturacak derecede iyi tasarımlar ortaya çıkmasını sağlamıştır (Erbaş Gürler, 2012). Bu doğrultuda Roberto Burle Marx'ın çalışmaları, modern sanatın peyzaj tasarımı üzerindeki güçlü etkisini göstermektedir (Erbaş Gürler, 2013).

4.2. Roberto Burle Marx'ın Peyzaj Tasarımları (Roberto Burle Marx's Landscape Designs)

1940'larda Brezilya'nın dışavurumcu mimarisine paralel olarak organik, biyomorfik formlarla başlayan peyzaj tasarımları, 1950'lerde rasyonalist mimariyle çalışmak amacıyla temel geometrik formları kullanmıştır. Ancak simetrik eksenlerden kaçınmış ve 'asimetri, ruhu özgürleştir' şeklinde ifade etmiştir. 1960'larda eğriler ve ortogonalleri iç içe geçirmiş; bu bağdaştırma süreci 1970'ler boyunca artarak devam etmiş ve 1980'lerdeki son çalışmalarında eklektik formlarla doruğa ulaşmıştır. Bu titiz yaklaşım, çalışmaları farklı bir morfoloji sergileyen biçimsel varyasyonlardan geçerek yıllar ilerledikçe gelişme göstermiştir (Montero, 2001).

Roberto Burle Marx'ın çarpıcı ve biyomorfik tasarımları, modern peyzaj tasarımına örnek oluşturmuş; etkileri sonraki dönemlerde ve günümüzde de yapılan birçok projede görülmektedir. Bu özelliklerinden dolayı 1965 yılında, Amerikan Mimarlar Enstitüsü tarafından güzel sanatlar ödülüne layık görülmüş; 'modern bahçenin gerçek yaratıcısı' unvanı verildiğinde Roberto Burle Marx bu unvanı gururla üstlenmiştir (Matlock, 2008).

Uzun süreli ve aktif geçen kariyerinde Roberto Burle Marx, küçük çatı bahçelerinden kırsal malikânelere, kentteki plazalardan kent parklarına kadar çok farklı ölçekte ve nitelikteki alanlarda peyzaj tasarımları yapmıştır (Taşdemir, 2011). 1938 yılında tasarladığı Rio de Janeiro'daki Eğitim ve Sağlık Bakanlığı Çatı Bahçesi dünya çapında beğeni kazanmıştır (Doherty, 2018). 1940'lı yıllarda özel bahçelerden çok parklar ya da kamusal açık alanlarda yaptığı tasarımlarla anılmaya başlamıştır. Mimar Oscar Niemeyer ve mimar-şehir plancısı Lúcio Costa ile birlikte çalışan Roberto Burle Marx, daha sonraki çalışmalarında kent içerisindeki açık-yeşil alanlarda yoğunlaşmıştır. Rio'daki ilk kamuya açık bahçeyi tasarlamış ve Copacabana Sahili Gezinti Yolu, Roberto Burle Marx'ın en fazla ses getiren çalışmaları arasında yer almıştır. Böylelikle 'kent bahçesi' kavramı onun sayesinde literatürdeki yerini almıştır (Erbaş Gürler, 2012). 1940'larda dikkati, anlatıdan tamamen görsel olana kaymıştır. Sanat eserlerinde konu, kompozisyona bağımlı hale gelmiş ve renkli alanlar betimleyici ana hattan kopmuştur. Resimlerindeki bu değişiklikler bahçe tasarımlarını etkilemiş; bitkileri dalgalı ve biyomorfik şekilleri takip ederek büyük monokrom bloklar şeklinde düzenlemiştir (Montero, 2001). 1960'larda, kent ölçeğinde yeşil alanları tasarlamak için görevlendirilmiş ve Latin Amerika kentlerinde önemli projelerde çalışmıştır. Bu süreçte tasarımlarındaki biçim arayışını iç içe geçen eğri çizgiler ve birbirine paralel düz çizgilerle gerçekleştirmiştir (Şekil 4). Resimlerinde doğadan aldığı ilham ve duyguyu iki boyutlu yorumlarken; bahçelerine bu yorumu üç boyutlu olarak aktarmıştır. Bahçelerinin doğal peyzajı kopyalamayı ya da metafor olmasını istememiş; doğal peyzajın lirizmini yakalayan ve ifade eden soyut mekânlar yaratmıştır (Montero, 2001). Böylece resim ve peyzaj tasarımı arasındaki etkileşim, kentsel yeşil alanlarda kendini göstermeye başlamıştır (Erbaş Gürler, 2013).

Konut ölçeğinden kent ölçeğine kadar tasarladığı tüm yeşil alanlarda kendi yaptığı resimleri veya etkilendiği ressamın resimlerini peyzaj tasarımına dönüştürmüş olarak görmek mümkündür. Mekâna özgü (site specific) yaptığı peyzaj tasarımları, resimlerini sergilediği yeşil alanlar gibidir.

En bilinen ve önemli tasarımları arasında kendi ülkesinde Brezilya Dış İşleri Bakanlığı, Ordu Bakanlığı, Brezilya ABD Büyükelçiliği, Brezilya İran Büyükelçiliği, Rio de Janeiro Uluslararası Havaalanı, Eğitim ve Sağlık Bakanlığı ve Safra Bankası Genel Merkezi çatı bahçeleri, Ulusal Mali Mahkeme, Flamengo Park, Copacabana Sahili Gezinti Yolu, Largo Da Carioca, Fazenda Vargem Drande ve Ibirapuera Parkı yer alırken; farklı ülkelerde Paris UNESCO Binası, 1958 Brüksel Uluslararası Fuarı'ndaki Brezilya pavyonu, Venezuela'daki Parque del Este of Caracas ve Amerika'daki Biscayne Boulevard yer almaktadır (Aslan, 1997; Fidan, 2019a; Montero, 2001; Trkulja and Aleksic, 2012).



Şekil 4 - Roberto Burle Marx'ın tasarımlarındaki biyomorfik formlar ve dalgalı çizgiler (Ministry of Army ve Largo DaCarioca) (Montero, 2001).

Roberto Burle Marx'ın kübizm ve sürrealizmden etkilenecek yaptığı resimleri ile peyzaj tasarımları karşılaştırılmış; tasarım elemanları ve ilkelerini kullanma tarzının hem kendi resimleri hem de etkilendiği resimlerle ortak noktalar içerdiği tespit edilmiştir. Resimleri ve peyzaj tasarımlarını tasarım ilkeleri ve elemanları sayesinde ortak bir temele oturtmayı başarmıştır. Peyzaj tasarımlarında düzen, zıtlık, tekrar, egemenlik, uyum, vurgu, ritim, birlik ve asimetri gibi temel tasarım ilkelerini kullanmıştır. Tasarım elemanlarını insan ölçüsünü temel alarak dalgalı çizgiler, biyomorfik formlar, parlak ve canlı renkler, bitkilerle oluşturduğu dokular, hareket, ışık-gölge olarak kullanmıştır.

Roberto Burle Marx, tasarımlarında “bahçenin anlaşılır derecede yalın, açık ve net olması gerektiğini düşünmüştür. Aynı zamanda eğlenmek ve zevk almak için de anlaşılır olması gerektiği” düşüncesi doğrultusunda sürrealist sanat akımının sade şekilleri ve biyomorfik formlarını yansıtmıştır. Bu nedenle doğal ve geometrik formları birlikte kullanmıştır. Roberto Burle Marx'ın doğal yapıyla uyumlu, biyomorfik formlarda oluşan Eğitim ve Sağlık Bakanlığı çatı bahçesi ve Safra Bankası Genel Merkezi çatı bahçesi projeleri (Şekil 5) bu kapsamda yer alan tasarım örnekleridir (Yiğit, 2004). Eğitim ve Sağlık Bakanlığı çatı bahçesi, Roberto Burle Marx'ın soyut bir tabloyu tasarım aracı olarak kullandığı ilk bahçedir. Roberto Burle Marx, Eğitim ve Sağlık Bakanlığı'nın bahçe

tasarımında araziyi düzenlerken, bir ressamın tuvaline çizim yapmasına benzer bir metot kullanmıştır (Philippou, 2011). Çatı bahçelerine Brezilya nehirlerinin kuş bakışı görüntülerini anımsatan soyut eğriler çizmiştir (Şekil 5). Doğayla uyumlu bu eğriler bir akarsu içindeki iri çakıllarla, bu çakılları çevreleyen büyük, biyomorfik çiçekliklerin soyut düzenini oluşturmuştur. Beton çiçeklikleri yer seviyesinden görülebildiği gibi yüksekten de görülebilecek biçimde tasarlamış; egzotik bitkileri heykelsi vurgu ve renk etkisi oluşturacak şekilde yerleştirmiş, terasın kendisini ise gösterişli geometrik desenlerle süslemiştir. (Campbell 2007'den aktaran Taşdemir, 2011). Roberto Burle Marx'ın resimlerinde olduğu gibi tasarımlarında da yer verdiği dalgalı çizgilerin oluşturduğu biyomorfik formlar, tasarımda tekrar, birlik ve düzeni oluşturmuştur (Şekil 5).



Şekil 5 - Eğitim ve Sağlık Bakanlığı ve Safra Bankası Genel Merkezi çatı bahçesi (Montero, 2001).

Kübit ve sürreal resimlerin etkisiyle Roberto Burle Marx, peyzaj tasarımını kendi resimlerini daha az geleneksel malzemelerle organize etmek ve birleştirmek için bulduğu bir yöntem olarak nitelendirmiştir. Resim yoluyla, bitkileri özne olarak kullanmış ve bu da peyzaj tasarımında resimsel bir his yaratma yeteneğini geliştirmiştir. Bir yandan peyzaj tasarımcısı olarak deneyimlerini tuvale aktarmış diğer yandan da bir ressam olarak deneyimlerini peyzaj tasarımına yansıtmıştır. Roberto Burle Marx, her zaman bir sanat eseri yaratma hedefi ve ressam yeteneğiyle kullandığı renklerle büyük kamusal yeşil alanlar ve özel bahçeler yaratmıştır. Hem resimleri hem de tasarımları, ülkesinin canlı ve zıt renklerini yansıtmaktadır (Arnett, 2007). Resimleri ve peyzaj tasarımlarındaki renk ve form kullanımı ortak özellikler taşımaktadır. Bu bağlamda tasarımlarında zıtlığı renk etkisi ile sağlarken uyumu çizgi, biçim-form ve renkleri kullanarak sağlamıştır.

Evrensel özellikleri sayesinde erişilebilir bir görsel dil elde etmek için ana renkleri kullanmıştır. Ortak özelliklerini vurgulamak için benzer bitkileri gruplamanın yanı sıra bir türü tekrarlayarak (tam

tekrar) büyük monokrom bitki blokları yaratmıştır. Tek bir bitki türünden oluşan geniş yüzeylerin tekdüzeliğinin, her bir bitkideki ayrıntı tarafından bozulduğunu ifade etmiştir (Montero, 2001). Brezilya'nın doğal bitki türlerini çok iyi tanıyan Roberto Burle Marx, bitkilerin renk ve doku özelliklerini kullanarak bahçe mekânını bir resim gibi düzenlemiştir. Bitkilerin ekolojik özelliklerini ön plana çıkardığı gibi tasarladığı bahçelere bitkilerin cesur renklerini ve farklı formlarını başarıyla dahil ettiği görülmektedir (Arnett, 2007). Kromatik çiçek yüzeyleri genellikle granit veya telden yapılmış heykelsi unsurlarla tamamlamıştır (Seavitt, 2000). Farklı renk, dal ve yaprak özelliklerine sahip bitkileri bir arada kullanarak tasarımlarında doku oluşturmuştur. Benzer doku, biçim ve renkteki bitkileri gruplar şeklinde kullanarak vurgu etkisi oluşturmaya çalışmıştır. Ortak özelliklere sahip farklı bitki türlerinin benzerliklerini ön plana çıkarmak için birlikte kullanmıştır. Spesifik özelliklere sahip bitkileri ise soliter kullanarak egemenlik etkisi yaratmıştır. Bir heykeltıraş gözüyle kullanacağı bitkileri seçmiştir.

Tasarımları hem suyu ustaca kullanması hem de soyut desenli yüzeyler açısından olağanüstüdür. Renkli mozaiklerden oluşan zeminlerde ve duvarlarda asimetrik bir geometri hakimdir (Seavitt, 2000). Hem peyzaj tasarımlarında ve hem de resimlerinde simetriden kaçınmıştır. Bu durum çalışmalarında biçimsel açıdan zenginlik yaratmıştır (Şekil 6). Simetriyi önlemek için eksen ve yön değişiklikleri yaparak merkezi kaydırmıştır. Aynı zamanda döşeme desenlerinde ve bitkisel yüzeylerde kullandığı biyomorfik formlar ve eğri çizgiler, tasarımlarında eğlenceli, yatay ritimler oluşturmuştur. Copacabana Sahili Gezinti Yolundaki 3 km uzunluğundaki eğri çizgilerle dalga etkisi yaratmıştır (Şekil 6). Döşemelerde oluşturduğu ve kuşbakışı algılanabilen devasa desenler, ilk bakışta ölçek dışı gibi görünse de insan antropometrisine uygun oranlar kullanarak tasarımlarını gerçekleştirmiştir.

Tasarımlarındaki döşeme renkleri ve biçimleri ile yüzeylere vurgu yapmaya büyük önem vermiştir. Zıtlıkların tamamlayıcı doğasından yararlanmak için zıt renkleri veya zıt dokuya sahip yüzeyleri yan yana getirmiştir. Merkezi bir eksen veya simetri olmamasına rağmen vurguyu bitkiler ile döşemedeki renk ve desenlerle sağlamıştır.

Roberto Burle Marx, iyi ve algılanabilir bahçenin kavranmasının kullanılan ışık ve gölge kalitesi ile ilgili olduğunu (Aslan, 1997); sürekli değişen bir unsur olarak ışığın bahçede renk yaratmak için çok önemli olduğunu vurgulamıştır (Arnett, 2007). Tasarımda kullandığı bitki ve döşeme renkleri, ışığın etkisiyle canlı ve dinamik mekânlar oluşturmuştur.

Tasarımlarında bitkilerin yanı sıra tasarladığı döşeme desenleri ve döşemelerde kullandığı renkleri de oldukça etkili olup soyut bir tasarıma sahiptir. Resimlerinde de soyut çalışma örnekleri çok yaygın görülmektedir. Bu bağlamda Copacabana Sahili Gezinti Yolu (Şekil 6), siyah beyaz soyut bir resme benzemektedir. Bitkisel yüzeyler ile döşemelerin renkleri ve biçimleri, resimleri arasındaki en büyük ortak noktayı oluşturmaktadır.



Şekil 6 - Copacabana sahili gezinti yolu, Rio de Janeiro (Chan, 2016).

Roberto Burle Marx, Brezilya ya da Latin Amerika'ya özgü bitkiler nadiren tercih edilirken tasarladığı bahçe, park ve bulvarlarda doğal bitki türlerini tercih etmiştir. Bu alanlarda önceleri insanlar yabancı bitkiler görmeye alışkın iken Roberto Burle Marx sayesinde halk doğal bitki türlerini görmeye ve kullanmaya alışmıştır (Decortips, 2020). Bitki materyaline gösterdiği duyarlılık, Roberto Burle Marx'ın bir peyzaj mimarı olarak kariyerine yön veren şeydir. Roberto Burle Marx, Brezilya'nın üzerinde yeterince çalışılmamış tropikal bitki türlerini belirleyip yetiştirmek için çalışmış ve doğal bitkilerle onlara yeni bir anlam kazandıran bitkisel tasarımlar yapmıştır (Chan, 2016). Brezilya'nın peyzajını şekillendirmesinin yanı sıra 50 bitki türünü tespit edip adını vermiştir. Roberto Burle Marx, Brezilya'da bulunan yaklaşık 50.000 doğal bitki türüyle ilgili araştırma yapmış ve bu bitkileri kullanarak hem ulusal bir kimliği canlandırmayı hem de güçlü bir ekolojik yaklaşım ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu amaçla Brezilya'nın doğal bitki örtüsünü kullanarak tasarladığı modernist bahçelerde kültürel bir gurur ve ulusal kimlik yaratmaya katkı sağlamıştır (Arnett, 2007). Roberto Burle Marx'ın düşünceleri ve tasarımları, Brezilya'nın modern ulusal kimliğinin inşasıyla yakından bağlantılıdır ve onun etkileyici peyzajları, Brezilya'nın modern imajının yaratılması üzerinde kalıcı bir etkiye sahip olmuştur (Philippou, 2011). Aynı zamanda teknik (bitkisel yaşam düzenlemeleri), estetik (bitki örtüsünün uyumu) ve proje bazlı (farklı yapı malzemelerinin kullanımı) kriterlerin kombinasyonu, Brezilya tarihinin ve sosyo-kültürel mirasının yeniden okunması vizyonunun da temellerini oluşturmuştur (Boifava, 2020).

4.3. Roberto Burle Marx'ın Peyzaj Tasarımları ile Resim Arasındaki Etkileşim (Interaction Between Roberto Burle Marx's Landscape Designs and Painting)

Roberto Burle Marx'ın peyzaj tasarımları, kübizm (özellikle Avrupalı Kübist ressamlar) ve sürrealizmin etkisini ilk bakışta göstermektedir. Sürrealizm, peyzaj tasarımında kübizmden sonra en fazla etkili olan resim akımıdır. Roberto Burle Marx'ın peyzaj tasarımına yaklaşımı ile resme yaklaşımı birbirine paraleldir. Bu nedenle Roberto Burle Marx'ın peyzaj tasarımları ile resimleri arasındaki etkileşim ve dönüşüm, çok rahatlıkla görülebilir. Kübizmin cesur renkleri ile sürrealizmin biyomorfik ve eğrisel formlarından ilham alarak kendine has bir peyzaj tasarımı stili yaratmıştır (Arnett, 2007). Bunu başarısındaki en önemli etken, dışavurumcu doğal formlar, şekiller ve doğal bitki türlerini etkili bir şekilde kullanmasıdır (Doherty, 2018).

Dalgali çizgileri sadece doğayı yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda bütün bir halkın ruhunu da ifade etmektedir. Ayrıca bahçelerini tasarlarırken resimlerinde egemen olan tasarım ilkelerini ve görsel öğeleri de kullanmıştır (Montero, 2001). Kendisine grafik bir stil edinmiş ve araziye Le Notre'un soyut yaklaşımı gibi şekil vermiş; araziye tıpkı bir tuval gibi kullanmıştır. Ancak bu şekli verirken, Jean Arp (Fransız Dadaist ve Sürrealist Ressam) ve Joan Miró'nun (Katalan Dadaist ve Sürrealist Ressam) resimlerinde biyomorfik formları ve dalgali çizgileri içeren modernist bir üslup kullanmıştır (Şekil 7) (Taşdemir, 2011). Ayrıca avangart heykellerin biyomorfik şekillerine her zaman hayranlık duyan Roberto Burle Marx, Joan Miró, Alexander Calder, Fernand Léger ve bu sanatçılara benzer çalışmalar yapan diğer sanatçılardan da esinlenmiştir. Fakat en çok etkilendiği sanatçı, Jean Arp olmuştur (Decortips, 2020). Resimden aldığı ilham ve resimleriyle ortaya çıkan etkileşim, Roberto Burle Marx'ın peyzaj tasarımlarında, kuşbakışı veya perpektiften çok rahatlıkla görülebilmektedir. Tasarımlarında geleneksel sanat yöntemlerini reddeden ve Kübist soyutlama biçimleri yaratmaya çalışan Joan Miró veya Jean Arp'ın resimlerini anımsamak mümkündür (Arnett, 2007).



Şekil 7 - Joan Miró, Jean Arp ve Alexander Calder'in resimlerinden örnekler (URL1), (URL2), (URL3).

Ağırlıklı olarak Jean Arp, Alexander Calder, Fernand Léger, Joan Miró ve Pablo Picasso'nun imgelerinden yola çıkarak peyzaj tasarımlarını oluşturmuştur. Roberto Burle Marx'ın 1940 ve 1950'lerdeki peyzaj tasarımlarında geliştirdiği ve netleştirdiği duygusal ve resimsel çizgileri ile dikim yatakları, yürüyüş yolları, havuzlar ve perde duvarlarının birbirine kenetlenen biçimleri, zamanın soyut sanatına olan yakınlığını ortaya koymaktadır (Arnett, 2007). 1950'lerde büyük kentsel projeleri yönetmesi istenmiş ve mimarlarla iş birliği içinde çalışmıştır. Bu süreçte önceliği resimden bahçe tasarımına kaymıştır. Bunun yanı sıra mimarlarla birlikte çalışması hem tasarımlarında hem de

resimlerinde saf geometrinin tanıtılmasına yol açmış ve geniş yüzeylere vurgu yapmaya büyük önem vermiştir.

Yazar ve eleştirmelerin bir kısmı, Roberto Burle Marx'ın bahçelerini tablo olarak nitelendirirken diğer bir kısmı da tasarladığı bahçelerini 'yaşayan resimler' olarak nitelendirmişlerdir. Kendisi ise bu durumu "bahçelerimi boyuyorum" şeklinde ifade etmiş; ressam kimliğini hiç bırakmayan Roberto Burle Marx peyzaj tasarımlarını da sanat eseri olarak nitelendirmiştir (Arnett, 2007). Peyzaj tasarımının sadece çizimlerini ve resimlerini daha az geleneksel malzemeler kullanarak organize etmek ve oluşturmak için bulduğu bir yöntem olduğunu açıklamıştır (Trkulja and Aleksic, 2012). Projelerinin teknik çizimleri (Şekil 5) ile resimlerindeki soyut çizimler (Şekil 8) birbirine benzemektedir. Bu açıdan peyzaj tasarımları ve resimleri arasında tam olarak bir ayrım olmadığı söylenebilir. Peyzaj mimarı ve ressam kimliği birbirini desteklemiş; bu sayede çalışmaları başarılı ve yenilikçi bir niteliğe sahip olmuştur (Tiberio, 2022).



Şekil 8 - Roberto Burle Marx'ın resimleri (URL4).

Roberto Burle Marx'ın yenilikçi ve modernist tasarımları çok vakit geçmeden tanınırlık kazanmıştır. Ressam kimliğini hiçbir zaman bırakmayan Roberto Burle Marx, peyzaj tasarımlarını da sanat eseri olarak ele almış, cesur kombinasyonlarla büyük ölçekli bitki dikimleri yapmış ve renkli amorf döşeme desenlerini renk paleti gibi kullanmıştır (Fidan, 2019a). Roberto Burle Marx'ın bitki sevgisi ve peyzaj tasarımı ile modern resim arasındaki ilişki o kadar belirgindir ki eleştirmenler ve hatta Burle Marx'ın kendisi de çalışmalarını "bitkilerle resim yapmak" olarak nitelendirmiştir (Berrizbeitia, 2006).

Tasarımlarındaki resimsel etki, Roberto Burle Marx'ı en iyi çağdaş peyzaj tasarımcısı olarak kabul eden İtalyan mimarlık eleştirmeni Bruno Zevi'nin dikkatini çekmiş; 1957'de çalışmaları hakkında yaptığı eleştiride "bahçeleri, mimariyi düzeltmeye, insanlaştırmaya hizmet eden bitkilerle yapılmış

resimlerdir... Rasyonalist mimarının saf geometrisi ile bereketli tropikal doğanın kıvrımlarının uzlaşmasını, modern resim deneyimiyle sağlamıştır” ifadelerini kullanmıştır (Montero, 2001).

Roberto Burle Marx’ın peyzaj tasarımları ile resimleri karşılaştırılırsa, peyzaj tasarımlarının resimlerinden basit bir aktarım olduğunu söylemek yanlış olur. 1930 ve 1940 yılları boyunca tuvallerinde figürasyon hâkim iken peyzaj tasarımlarında soyut ve organik formlar baskındır. 1950’lerde soyut resme yaklaşırken Rasyonalist mimariyle uyumlu hale getirmeye çalışarak peyzaj tasarımına saf geometriyi dahil etmiştir. 1960’lardan itibaren, resimleri ile peyzaj tasarımları arasında paralellik kurulabilmiş ve her ikisinde de eğrileri ve ortogonalleri birleştirmeye başlamıştır. Bununla birlikte, bitki türleri ve özellikleri hakkında bilgi sahibi olmadan, resim teorisi kavramının peyzaj mimarlığında işe yaramayacağını ifade etmiştir. Bu nedenle resim ve peyzaj tasarımı, biri diğerinin önüne geçilmeden çalışmalarında iç içe geçmiş ve tasarımlarını bitki içeren birer resim olarak nitelendirilmiştir (Trkulja and Aleksic, 2012). Hem peyzaj tasarımlarında hem de resimlerinde tarzının radikal soyutlama (geometrik soyutlama) tekniği, diğer sanatçı ve tasarımcılar tarafından rahatlıkla fark edilebilir niteliktedir (Stepan, 2000).

Peyzaj tasarımlarını genel olarak farklı renk ve dokulara sahip, sıra dışı eğrisel alanların kombinasyonu üzerine oluşturmuştur. Ibirapuera Parkı ve Flamengo Parkı projeleri (Şekil 9) bu tarzını yansıtmaktadır. Bu parklar onun bahçe tasarımını sadece bir botanikçi olarak değil aynı zamanda bir ressam olarak ele aldığını göstermektedir. Kuşbakışı bakıldığında, bu parklar belli bir mekânsal gerçeklik kadar soyut resimle de aynı derecede ilişkili görünmektedir (Trkulja and Aleksic, 2012).



Şekil 9 - Ibirapuera parkı ve Flamengo parkı (Andretta and el-Dahdah, 2022).

5. TARTIŞMA VE SONUÇ (DISCUSSION AND CONCLUSION)

Tasarım, mimarlık ve sanat disiplinlerinde çalışmaların oluşum aşamasında kullanılan ortak dil olup temel tasarım ilkeleri ve elemanları da tasarım sürecinde kullanılan ortak araçlardır. Bu bağlamda gerek peyzaj tasarımı ve gerekse resimde tasarım-kompozisyon oluşturma süreçlerinde ortak paydayı temel tasarım ilkeleri ve elemanları oluşturmaktadır. Müzisyen, heykeltıraş, ekolog, heykeltıraş, tekstil ve seramik tasarımcısı kimlikleri ile peyzaj mimarı ve ressam kimliğini birbirine entegre eden Roberto Burle Marx'ın özellikle peyzaj tasarımı ve resimleri arasında temel tasarım ilkeleri ve elemanları açısından ortak noktalar oldukça fazladır. Hatta Roberto Burle Marx'ın resimleri ve peyzaj tasarımları arasındaki etkileşim ve resimlerinden peyzaj tasarımına dönüşümü, ilk bakışta rahatlıkla algılamak mümkündür.

Roberto Burle Marx, modern bir ressamın doğa sevgisini ve bir doğa bilimcinin tutkusunu peyzaj tasarımlarında birleştirmiştir. Tasarımları bitkileri seven modern bir ressamın ne kadar muhteşem peyzajlar yaratabileceğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle resim ve peyzaj tasarımı, biri diğerinin önüne geçmeden yapıtlarında iç içe geçmiş ve eleştirilenler tarafından peyzaj tasarımları bitkili bir resim eseri olarak nitelendirilmiştir. (Trkulja and Aleksic, 2012).

Farklı disiplinlerden beslenerek çalışmak ve bu sayede ürün ortaya çıkarmak, geniş çapta etki göstererek toplumsal açıdan daha faydalı olmaktadır. Roberto Burle Marx'ın çok yönlü bir tasarımcı ve sanatçı olması Brezilya'nın modern bir tasarım yaklaşımına, ulusal kimliğinin ve doğal bitki türlerinin tasarıma kazandırılmasını sağlamıştır. Bütün tasarımlarında Brezilya'nın ulusal kimliğini vurgulamıştır. İngiliz veya Fransız tarzında bahçeler tasarlamamanın, Amerika ve Avrupa'dan bitki ithal etmenin gelenekselliğini reddederek doğal bitki türlerini, yerel kültürü ve kültürel formları kullanmayı tercih ve teşvik etmiştir. Yaptığı tasarımları ile Avrupa ve Amerika'nın etkisinden sıyrılarak ülkesine özgü modern peyzaj tasarımını kazandırmıştır. Sadece Brezilya'da değil tüm dünya çapında modernist peyzaj tasarımının öncüsü olarak kabul edilmektedir. Roberto Burle Marx'tan önce Brezilya veya Latin Amerika'ya özgü bitkiler nadiren tercih edilirken Roberto Burle Marx peyzaj tasarımlarında Brezilya'nın doğal bitki türlerini tercih etmiştir. Roberto Burle Marx tasarımlarında kullanıcılar için keyif ve faydayı birleştirerek insanlara farklı deneyimler sunmaya çalışmıştır. Peyzaj tasarımlarının görsel etkisinden çok sosyal işlevleri olması gerektiğini savunmuş; günlük yaşamda herkesin sanatı ve tasarımı deneyimlemesi gerektiğine inanmıştır.

Roberto Burle Marx hem Brezilya'da hem de dünyada peyzaj mimarlığı alanında yaratıcı çalışmalarıyla çok önemli katkılar sağlamıştır. Çok yönlü biri olarak gelecek nesillere sanat, tasarım ve bitki tür çeşitliliğinin kaynaşması konusunda da ilham verecek bir tasarımcı ve sanatçı olmuştur (Arnet, 2007). Gerek yaşadığı dönemde gerekse yaşamından sonra Roberto Burle Marx'ın tipik, kavramsal tasarım tarzı ve yöntemleri pek çok tasarımcı ve peyzaj mimarının çalışmalarında öğretici ve yönlendirici olmuştur. Roberto Burle Marx, sadece Latin Amerika'da değil tüm dünyada 20. yüzyılın en etkili peyzaj mimarı ve modern sanatlarda uluslararası üne sahip bir tasarımcıdır. Peyzaj tasarımlarında yenilikçi ve avangart fikirleri ile ön plana çıkan, kendi tasarım stilini ve dilini oluşturmuş az sayıdaki sanatçı ve tasarımcılardan biridir. Hem formlarında hem de mekânlarında sürrealist eserler üretmiş; bu sayede ortaya koymuş olduğu tasarım stili günümüzde hala farklılığını devam ettirmektedir. Sıra dışı olarak geniş çapta beğenilen çalışmalarına birçok çalışmada yer verilmiş ve birçok tasarımcıya esin kaynağı olmuştur.

Günümüzde peyzaj mimarları onun tarzını izleyerek kıvrımlı bahçelerini yeniden üretmeye çalışmaktadır. 2019 yılı yaz mevsiminde, New York Botanik Bahçesi'nde Roberto Burle Marx'ın hayatını ve çalışmalarını konu alan "Brazilian Modern: The Living Art of Roberto Burle Marx" ismini taşıyan bir sergi açılmıştır. New York Botanik Bahçesi'nde şimdiye kadar açılan en büyük botanik sergisinde, Roberto Burle Marx'ın yemyeşil bahçelerini renkli resimler, çizimler ve tekstil malzemeleri ile birleştirerek kendisinin sanatsal pratiği ile çevreye olan adanmışlığını ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Roberto Burle Marx'tan ilham alarak arkadaşı ve çırağı olan Raymond Jungles tarafından New York Botanik Bahçesi'nin sera kısmının bir bölümünde "Modernist Garden", seranın mevsimlik sergi galerisinde "Explorer's Garden" ve seranın Hardy Avlusu'nda ise "Water Garden" tasarlanmıştır (Merdim, 2019).

Roberto Burle Marx, faaliyet gösterdiği sanat ve tasarımın tüm alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde onur ödülleri almıştır. Ancak o, kendi zamanının ve günümüzün en büyük yenilikçi tasarımcı kimliğini peyzaj tasarımı ile kazanmıştır (Hamerman, 1995). Roberto Burle Marx'ın kendinden sonraki peyzaj mimarlarına en önemli katkısı, mevcut doğal peyzajı veya kentsel peyzajı taklit etmeyen, iyi tanımlanmış bir sanat eseri olarak bir bahçe üretmek olmuştur (Adams, 1991). Peyzaj tasarımları ile tanınıp ön plana çıkmış olsa da Roberto Burle Marx, diğer tasarımcı ve sanatçı kimlikleriyle de eserler vermeyi asla bırakmamıştır. Ayrıca kentsel çevrede tasarımı ve kentlerdeki ekolojik karmaşıklığı yönetmek için gereken becerilerin disiplinler arası iş birliğine ilişkin farkındalığa işaret ederek sanat ve tasarım disiplinlerinin entegrasyonunu da desteklemiştir.

Peyzaj mimarlığının temelleri ve işleyişinin sanatla paralel olarak geliştiğini ve bu gelişim sürecinde resmin, peyzaj tasarımını en fazla etkileyen sanat disiplini olduğunu söylemek mümkündür. Roberto Burle Marx'ın yanı sıra Rupert Muldoon, William Kent, Gertrude Jekyll gibi peyzaj mimarları da başta resim olmak üzere diğer sanat disiplinlerinde de uzmanlığa sahiptir. Hatta mimarlıkta da sanatla paralel gelişim sürecinin yaşandığı görülmektedir. Donato Bramante, Giorgio Vasari, Hundertwasser, Leonardo Da Vinci, Michelangelo, Raffaello, Cihat Burak, Erol Akyavaş, Güngör Kabakçıoğlu, Nuri Abaç, Ruzin Gerçin mimar ve ressam olmalarının yanı sıra diğer sanat disiplinlerindeki (grafik, heykel, müzik, seramik, tiyatro gibi) üretimleriyle de özgün ve orijinal çalışmalar ortaya çıkarmışlardır.

Geçmişte sanat ve tasarım disiplinleriyle çok yönlü çalışan kişiler için çok yönlülük ve çok yönlülüğün getirisi olan etkileşim ön plana çıkarken günümüzde çok yönlülüğün yanı sıra disiplinler arası etkileşim ve disiplinler arası çalışma ön plana çıkmaktadır. Kentsel peyzaj tasarımı ile resim sanatı arasındaki ilişkinin, peyzaj mimarı ve ressam Roberto Burle Marx'ın eserleri üzerinden incelendiği bu çalışma, tasarımda çok yönlü olma, disiplinler arası etkileşim ve çalışmanın önemine de işaret etmektedir.

Conflict of Interest Statement | Çıkar Çatışması Beyanı

Araştırmanın yürütülmesi ve/veya makalenin hazırlanması hususunda herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest for conducting the research and/ or for the preparation of the article.

Financial Statement | Finansman Beyanı

Bu araştırmanın yürütülmesi ve/veya makalenin hazırlanması için herhangi bir mali destek alınmamıştır.

No financial support has been received for conducting the research and/ or for the preparation of the article.

Ethical Statement | Etik Beyanı

Araştırma etik standartlara uygun olarak yapılmıştır.

All procedures followed were in accordance with the ethical standards.

Copyright Statement for Intellectual and Artistic Works | Fikir ve Sanat Eserleri Hakkında Telif Hakkı Beyanı

Makalede kullanılan fikir ve sanat eserleri (şekil, fotoğraf, grafik vb.) için telif hakları düzenlemelerine uyulmuştur.

In the article, copyright regulations have been complied with for intellectual and artistic works (figures, photographs, graphics, etc.).

Author Contribution Statement | Yazar Katkı Beyanı

Please identify the type of contributions for each author as a statement. The contributions table identifies the type of contributions, which have been identified by the authors previously on the Publication Consent and Copyright Transfer Form.

A. Fikir / Idea, Concept	B. Çalışma Tasarısı, Yöntemi / Study Design, Methodology	C. Literatür Taraması / Literature Review
D. Danışmanlık / Supervision	E. Malzeme, Kaynak Sağlama / Material, Resource Supply	F. Veri Toplama, İşleme / Data Collection, Processing
G. Analiz, Yorum / Analyses, Interpretation	H. Metin Yazma / Writing Text	I. Eleştirel İnceleme / Critical Review

AUTHOR 1: A/B/C/D/E/F/G/H/I

REFERANSLAR (REFERENCES)

- Adams, W. H. (1991). Roberto Burle Marx: *The unnatural art of the garden*. New York, The Museum of Modern Art.
- Akansel, Ö. D. (2012). *Mimari tasarımda peyzaj temaları üzerine bir araştırma*. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık ABD Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Altıntaş, O. & Eliri, İ. (2012). Birey toplum ilişkisinde kent kültürü, kamusal alan ve onda şekillenen sanat olgusu. *İdil*, 1(5), 61-74.
- Andretta, V. & el-Dahdah, F. (2022). Fluid landscapes and vehicular mobility Roberto Burle Marx and Rio De Janeiro, *Landscape*, 69, Retrieved from <http://www.lajournal.in/69-6.asp>.
- Arcan, R. (2021, 7 Haziran). Rüya gibi bir deneyim: Olimpos Sergileri II: *Peyzaj*, Retrieved from https://www.mimarizm.com/haberler/gundem/ruya-gibi-bir-deneyim-olimos-sergileri-ii-peyzaj_132530.
- Architonic (2022). *About Martha Schwartz Partners*. Retrieved from <https://www.architonic.com/en/microsite/martha-schwartz-partners/5204810>.
- Arnett, A. E. (2007). *Finding the art part in landscape architecture: a look at painting influences of color in the garden*. Master of Landscape Architecture, University of Georgia, Athens.
- Aslan, D. (1997). Modern bahçe tasarımında bir öncü: Roberto Burle Marx (1909-1994). *Arredamento*, 6, 92-98.
- Aydoğdu Ünlü, S. A. (2007). *Cumhuriyet dönemi kentsel açık alanlarının sanat akımları açısından incelenmesi üzerine bir araştırma (İstanbul örneği)*, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı ABD Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Balık, G. & Balık Lökçe, D. (2019). On the relationship of landscape, *AM Journal*, 19, 29-44.
- Berrizbeitia, A. (2006). *Review of Roberto Burle Marx in Caracas: Parque del Este, 1956-1961*. Harvard Design Magazin, 24 (Spring/Summer), 1-3.
- Boifava, B. (2020). Roberto Burle Marx's Cidade Parque, *Journal of Landscape Architecture*, 15:3, 74-89.
- Boynukalın, R. (2018). *Çağdaş sanatta peyzaj imgesi bağlamında yeni anlatım olanakları*. Çukurova Üniversitesi, II. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu, Adana.
- Cankurtaran, D. (2016, 25 Kasım). *Sanatta mekân olgusu*. Retrieved from <https://mimaritasarimsurecveetkilesimleri.wordpress.com/2016/11/25/sanatta-mekan-olgusu/>.
- Chan, K. (2016, July 25). *The man who elevated landscape to art, Metropolis*. Retrieved from <https://metropolismag.com/viewpoints/burle-marx-man-who-elevated-landscape-art/>.

- Decortips. (2020). *Burle Marx ve modern peyzaj mimarlığının doğuşu*. Retrieved from <https://decortips.com/tr/disi-alan/burle-marx-modern-peyzaj-mimarligi/>.
- Demirel, E. T. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Kısım 3. Araştırma Tasarımı*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Doherty, G. (Ed.). (2018). *Roberto Burle Marx lectures: landscape as art and urbanism*. Lars Müller Publishers.
- Erbaş Gürler, E. (2012). *Peyzaj tasarım kavramlarının disiplinlerarası etkileşimler çerçevesinde değerlendirilmesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı ABD Doktora Tezi, İstanbul.
- Erbaş Gürler, E. (2013). *Symbiotic dialogue between landscape and art in urban spaces*, DAKAM (Eastern Mediterranean Academic Research Center) and MSFAU (Mimar Sinan Fine Arts University), Contemporary Art Conference Urban Life and Contemporary Arts CONTEMP ART'1.3, İstanbul.
- Fidan, I. (2018, 26 Aralık). *Garrett Eckbo ve geç gelen modernizm*. Retrieved from <https://m.arkitera.com/haber/30579/peyzaj-mimarliginda-modernizmin-oncusu--garett-eckbo>.
- Fidan, I. (2019, 27 Şubat). *Martha Schwartz ve renklerin peyzajı*. Retrieved from <https://www.arkitera.com/haber/martha-schwartz-ve-renklerin-peyzaji>.
- Fidan, I. (2019a, 8 Ocak). *Roberto Burle Marx ve tropikal modernizm*. Retrieved from <https://www.arkitera.com/haber/roberto-burle-marx-ve-tropikal-modernizm/>.
- Hamerman, C. (1995). Roberto Burle Marx: The Last Interview. *The Journal of Decorative and Propaganda Arts*, 21(Brazil Theme Issue), 156-179.
- Head, J. (2010). *Garrett Eckbo's philosophy is clear at Holmby Hills estate*. Retrieved from <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2010-oct-09-la-hm-garrett-eckbo-20101009-story.html>.
- Irwin, R. (1985). *Being and circumstance: notes toward a conditional art*. California, CT: Lapis Press.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kayaalp, B. (2019). *Sanat ve tasarım ilişkisi bağlamında resim sanatında mimari çözümler*. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalı, Sanatta Yeterlik Tezi, Erzurum.
- Köse Doğan, R. (2016). Resim ve mekân arasındaki ilişki: İlham veren projeler. *Online Journal of Art and Design*, 4(2), 48-65.
- Matlock, E. (2008). *The search for appropriate form: the relationship between landscape architecture and art in three time periods*. The University of Texas at Arlington the Degree of Master of Landscape Architecture, USA.

- Merdim, E. (2019, 18 Eylül). *Roberto Burle Marx'a adanmış en büyük sergi*. Retrieved from <https://www.arkitera.com/haber/roberto-burle-marxa-adanmis-en-buyuk-sergi/>.
- Montero, M. I. (2001). *Roberto Burle Marx: the lyrical landscape*. Los Angeles, CT: University of California Press.
- Özsavaş Uluçay, N. (2017). Sanatın mekânı ve mekânın sanatı. *İdil*, 6(36), 2245-2257.
- Özsavaş Uluçay, N. (2019). *Sanat ve tasarımda mekân diyalogları: Gordon Matta-Clark*. 29 Ekim Bilimsel Araştırmalar Sempozyumu, 29-30 Ekim, Ankara.
- Pehlivan, B. (2021). "19. Yüzyıl Fransız resim sanatında manzara". *Sanat Dergisi*, (37), 174-199.
- Philippou, S. (2004). The Primitive as an instrument of subversion in twentieth-century Brazilian cultural practice, *arq: Architectural Research Quarterly*, 3-4, 285-98.
- Philippou, S. (2011 May 27). *Roberto Burle Marx: The marvellous art of landscape design*. Retrieved from <https://www.greekarchitects.gr/en/degrees/roberto-burle-marx-the-marvellous-art-of-landscape-design-id4198>.
- Seavitt, C. (2002). Roberto Burle Marx: The search for something of a lost paradise. *Praxis*, 4, 108-115.
- Stepan, N. L. (2000). Tropical modernism: Designing the tropical landscape. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 21(1), 76-91.
- Şimşek, G. (2019). Garrett Eckbo'nun tasarım yaklaşımı: yerleşim planları üzerinden bir değerlendirme. *Online Journal of Art and Design*, 7(5), 73-94.
- Taşdemir, D. (2011). *Çağdaş peyzaj mimarlarının yaklaşımları çerçevesinde peyzaj mimarlığının gelişim süreci*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Tiberio, N. (2022 June 5). *Roberto Burle Marx: the artist of landscape design*. Retrieved from <https://www.dailyartmagazine.com/roberto-burle-marx/>.
- Treib, M. & Imbert, D. (1997). *Garrett Eckbo: modern landscapes for living*. Berkeley, CT: University of California Press, <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft6g50073x/>.
- Trkulja, T. & Aleksic, D. (2012). Relationship between landscape design and art in the work of Roberto Burle Marx, *Prostor*, 20(2), 368-379.
- Valle, L. (2019). *Roberto Burle Marx and the Synthesis of the Arts: Local, Global, Modern, in Brazilian Modern: The Living Art of Roberto Burle Marx* (New York: The New York Botanical Garden), ed. Edward J. Sullivan, 104-115.
- Yiğit, B. (2004). *Yirminci yüzyıl modern tasarım akımlarının peyzaj tasarımına etkileri*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- URL1. <https://www.kemperartmuseum.wustl.edu/collection/explore/artwork/993>.

URL2. <https://www.artmajeur.com/en/ferdinandomaggiorano57/artworks/13775921/jean-arp-composition-1-handsigned>.

URL3. <https://pixels.com/featured/alexander-calder-fat-red-boomerang-dan-hill-galleries.html>.

URL4. https://www.artsy.net/show/the-jewish-museum-roberto-burle-marx-brazilian-modernist?sort=partner_show_position.

BIOGRAPHY OF THE AUTHOR (YAZARIN BİYOGRAFİSİ)

Filiz ÇELİK (Doç. Dr.)

1998 yılında Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden mezun oldu. 2001 yılında Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı ABD'da 2002 yılında yüksek lisans eğitimini, 2009 yılında ise doktora eğitimini tamamladı. 2004-2010 yılları arasında Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2010 yılından itibaren Selçuk Üniversitesi'nde çalışmakta; 2012 yılında yardımcı doçent, 2019 yılında ise doçent unvanını almıştır. Lisans eğitiminde temel tasarım, peyzaj tasarımı, proje derslerini yürütmekte; Peyzaj Mimarlığı ABD lisans üstü eğitimde ise ekolojik tasarım, kentsel yaşam kalitesi, tasarımda etik ve sorumluluk, kentsel tasarım, tasarım rehberi, kentte güvenlik ve suç derslerini vermektedir. Akademik çalışmalarının yanı sıra resim çalışmalarını da sürdürmektedir.